

Ljubomora i zadovoljstvo romantičnom vezom u odnosu na neke sociodemografske pokazatelje

Parčina, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:523904>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-12**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Preddiplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Mia Parčina

Ljubomora i zadovoljstvo romantično vezom u odnosu na neke sociodemografske pokazatelje

Završni rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Preddiplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

**Ljubomora i zadovoljstvo romantičnom vezom u odnosu na
neke sociodemografske pokazatelje**

Završni rad

Mia Parčina

Mentorica: doc.dr.sc. Marina Vidaković

Zadar, rujan 2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mia Parčina**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Ljubomora i zadovoljstvo romantičnom vezom u odnosu na neke sociodemografske pokazatelje** rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. rujna 2019.

SAŽETAK

Ljubomora i zadovoljstvo romantičnom vezom u odnosu na neke sociodemografske pokazatelje

Ljubomora je složena emocija koja uključuje kombinaciju misli, osjećaja i ponašanja koji se pojavljuju kao posljedica percepcije osobne prijetnje i/ili prijetnje odnosu. U dosadašnjim istraživanjima utvrđena je povezanost konstrukta ljubomore s brojnim faktorima. Jedan od najčešćih faktora koji je usko povezan s ljubomorom je zadovoljstvo u romantičnoj vezi. Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi razinu ljubomore te zadovoljstvo romantičnom vezom s obzirom na neke sociodemografske karakteristike (rod, veze na daljinu/veze na blizinu). U istraživanju je sudjelovalo 150 sudionika (64 muškarca i 86 žena) u dobnom rasponu od 18 do 54 godine. 108 sudionika je izjavilo da je u „vezi na blizinu“, a 42 sudionika su izjavila da su u „vezi na daljinu“. Za utvrđivanje razine pojedinih komponenti ljubomore (*kognitivna, emocionalna i bihevioralna*) korištena je Multidimenzionalna skala ljubomore (Pfeiffer i Wong, 1989) validirana na hrvatskom jeziku (Kalebić i sur., 2000). Kao mjera zadovoljstva vezom korištena je Skala zadovoljstva brakom (Čubela Adorić i Jurević, 2006), koja je također prilagođena za ispitivanje zadovoljstva u vezama. Obradom rezultata, utvrđena je značajna razlika između muškaraca i žena na mjeri kognitivne ljubomore, muškarci su bili ljubomorniji od žena. Na ostalim dimenzijama ljubomore nije bilo značajne razlike. Muški i ženski sudionici bili su u podjednakoj mjeri ljubomorni. Nadalje, utvrđena je značajna razlika u razini ljubomore s obzirom na vrstu veze. Sudionici koji su u „vezama na daljinu“ iskazuju više razine ljubomore od sudionika koji su u „vezama na blizinu“. Također, utvrđena je značajna negativna povezanost zadovoljstva vezom i komponenti kognitivne i ponašajne ljubomore. Sudionici kod kojih je utvrđen viši stupanj zadovoljstva vezom, ujedno su imali niže razine kognitivne i ponašajne ljubomore. Između emocionalne ljubomore i zadovoljstva vezom nije utvrđena značajna povezanost.

Ključne riječi: ljubomora, zadovoljstvo romantičnom vezom, rod, veze na daljinu, veze na blizinu

SUMMARY

Jealousy and satisfaction with a romantic relationship in relation to some sociodemographic indicators

Jealousy is the combination of thoughts, feelings, and behaviors that develop as a result of the perception of a personal threat and / or threat to a relationship. Previous studies have identified a link between the jealousy construct and a number of factors. One of the most common factors closely related to jealousy is satisfaction in a romantic relationship. The aim of this study was to determine the level of jealousy and satisfaction with a romantic relationship in regards to some sociodemographic characteristics (gender, long distance relationships /close proximity relationships). The study involved 150 individuals (64 male and 86 female) aged between 18 and 54 years. Also, 108 participants stated that they were "*in a close proximity relationship*" and 42 participants stated that they were "*in a long distance relationship*". To determine the level of individual components of jealousy (cognitive, emotional and behavioral) the Multidimensional Jealousy Scale (Pfeiffer & Wong, 1989) was used, validated in Croatian language (Kalebić et al., 2000). The Marriage Satisfaction Scale (Ćubela & Jurević, 2006) was used as a measure of relationship satisfaction, which was also adapted to examine satisfaction in romantic relationships. The results have shown statistically significant difference in cognitive jealousy between men and women. Men were more jealous than women. On other dimensions of jealousy there was no significant difference between men and women. Male and female individuals were equally susceptible to other dimensions of jealousy. Furthermore, a significant difference was found in the level of jealousy in regards to the type of relationship. Participants who are "*in a long distance relationship*" have a greater level of emotional, behavioral and total jealousy than participants who are "*in a close proximity relationship*". Also, a significant negative correlation was found between relationship satisfaction and cognitive, behavioral and total jealousy. Participants who were found to have higher levels of relationship satisfaction, also have lower levels of cognitive, behavioral and total jealousy. There was no significant correlation between emotional jealousy and relationship satisfaction.

Key words: jealousy, relationship satisfaction, gender, long distance relationship, close proximity relationship

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1 Ljubomora	3
1.1.1. Tipovi ljubomore.....	4
1.1.2 Kognitivni tip ljubomore	6
1.1.3 Emocionalni tip ljubomore	6
1.1.4 Bihevioralni tip ljubomore.....	7
1.2 Ljubomora i sociodemografski faktori	8
1.2.1 Rod.....	9
1.2.2 Dob.....	9
1.2.3 Duljina trajanja veze.....	10
1.2.3 Veze na daljinu	10
1.3 Zadovoljstvo u romantičnoj vezi.....	12
2. CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA	15
3. HIPOTEZE	15
4. MATERIJAL I METODE	16
4.1 Sudionici	16
4.2 Mjerni instrumenti.....	16
4.3 Postupak.....	17
5. REZULTATI	18
6. RASPRAVA	22
7. ZAKLJUČAK.....	28
8. LITERATURA	29

1. UVOD

Tijekom svog cjelokupnog života, čovjek zasniva velik broj bliskih odnosa. Bliski odnosi nisu orijentirani samo ka zadovoljenju osnovne čovjekove potrebe kao socijalnog bića, već dovode do poboljšanja zdravlja i općeg blagostanja čovjeka (Reis i Rusbult, 2004). Od svih zasnovanih odnosa u odrasloj dobi, posebno mjesto zauzimaju intimni partnerski odnosi. Pitanja o njihovom nastanku, načinu na koji se održavaju, njihovoj stabilnosti, te kako se mijenjaju i kako partnerski odnosi utječu na život osobe, već duže vrijeme su predmet interesa znanstvenika širom svijeta (Hendrick i Hendrick, 1995). Partnerska ljubav se definira kao ljubav između muškarca i žene koji su zajedno, a koja uključuje i seksualnu komponentu (Milivojević, 2007).

U periodu u kojem živimo glavni smisao stupanja u bračne i partnerske odnose je ispunjavanje osnovnih potreba pojedinca kao što su potreba za intimnošću, bliskošću, pripadnošću, zajedništvom, zaštitom i podrškom (Sternberg i Hojjat, 1997). Potreba za pripadanjem je jedna od primarnih potreba svakog čovjeka i igra važnu ulogu u održavanju psihičke dobrobiti pojedinca tijekom čitavog života. Zbog potrebe za pripadanjem ljudi ulaze u intimne veze s drugima (Fagundes i Diamond, 2013). Navedene odnose obilježava međusobni utjecaj partnera, osjećaj bliskosti, povezanosti, zajednički interesi te fizička privlačnost (Sternberg i Hojjat, 1997).

U romantičnoj vezi pojedinac najviše vrednuje partnera na temelju njihovog suživota. Zaljubljene slike s početka veze počinju zamjenjivati one realnije i ozbiljnije slike. Osobine i postupci jednog partnera u velikoj mjeri utječu na drugog partnera. S obzirom na to, subjektivna procjena zadovoljstva vezom uvelike ovisi o tome kako se percipira vlastiti partner. Koliko je netko sretan u odnosu dobro se može vidjeti i iz njegovog ponašanja prema samom partneru. Osobe koje su sretnije u vezi u većoj će mjeri izražavati toplinu i privrženost svom partneru (Huston i Vangelisti, 1991). Također, ukoliko se partnerovo negativno ponašanje često pojavljuje, veća je vjerojatnost pojave bračnog nezadovoljstva, kao i tendencije da se takvo ponašanje pripiše unutar njemu i

stabilnom uzroku. Sukladno tome, partner će se percipirati kao krivac za takva neprimjerena i loša ponašanja (Hewstone i Fincham, 1996; Čubela i Rakić, 2001).

Zaljublivanje ili osjećaj seksualne privlačnosti prema nekoj osobi nesumnjivo se razlikuje od osjećaja kada nam se netko sviđa ili kad s nekim uspostavljamo prijateljstvo. Seksualna privlačnost je upravo faktor koji nadopunjava osjećaje strastvene ljubavi, odnosno želju za povezivanjem s drugom osobom, praćeno stalnim maštanjem i obuzetosti partnerom, idealizacijom druge osobe i potrebom da što više saznamo o drugoj osobi, kao i nastojanjem da ta druga osoba na što bolji način upozna nas (Hewstone i Stroebe, 2003). Budući da ljudi doživljavaju čitav niz pozitivnih emocija pronalaskom svog „idealnog” partnera, moguće je očekivati da će doći do niza problema kada/ako se taj odnos naruši, a posebice kada do toga narušavanja odnosa dođe zbog neke treće osobe. U takvim se situacijama, gotovo uvijek, javlja ljubomora (Glumbić, 2016).

U intimnim vezama i drugim za osobe važnim vezama stvara se osjećaj obvezivanja i ulaganja iz razloga što osobe osjete da ih partner cijeni i doživljava vrijednima. Međutim, ako osoba primijeti da partner na isti način doživljava neku drugu osobu, dolazi do ljubomore. Dakle, kada se kod osobe javi ljubomora, tada osoba doživljava da ju je partner vjerojatno zamijenio nekom drugom osobom. Taj osjećaj gubitka može dovesti do prezaštitničkih ili čak nasilnih reakcija, s ciljem da se sačuva status partner tj. odnos (Levesque, 2011).

Iako se ljubomora ne ubraja među šest primarnih emocija, ona je od velikog značaja jer je prisutna u svim kulturama i zastupljena kroz čitavu ljudsku povijest (Levesque, 2011). Ljubomora se može opisati kao stanje kojeg karakterizira mješavina ljutnje, straha, tuge i gađenja koja reflektira socijalnu situaciju u kojoj se pojedinac nalazi. Ljubomora je jedna od najsloženijih emocija, iz tog razloga može doći do poteškoća prilikom njezina definiranja (Dujmov, 2011).

Jedan od razloga za postojanje brojnih istraživanja koja uključuju ljubomoru je svakako njena konstantna prisutnost u intimnim vezama te povezanost s brojnim faktorima. Zbog svoje sveprisutnosti ljubomora zahtijeva velik broj istraživanja kako bi se što bolje mogla razumjeti i objasniti.

1.1 Ljubomora

Ljubomora je složena emocija koja uključuje skup misli, osjećaja i ponašanja koji se razvijaju kao posljedica percepcije osobne prijetnje i/ili prijetnje odnosu (White, 1981). DeSteno i Salovey (1996) opisuju ljubomoru kao stanje narušenog raspoloženja koje se može dogoditi ukoliko dođe do prekida odnosa koji je jako važan za pojedinca ili ukoliko osoba uvidi da postoji prijetnja da bi taj odnos mogao biti ugrožen, a osjećaji koji su sastavni dio ljubomore su: ljutnja, tuga i strah. Pines (2001) smatra da je ljubomora složena reakcija do koje dolazi kada osoba predoči prijetnju za odnos u kojem se nalazi, a koji je za nju od velikog značaja.

Ljubomora je emocionalno stanje koje uzrokuje predviđena opasnost koja ugrožava postojeći romantični odnos (Daly, Wilson i Weghorst, 1982). Pored toga, nužno je i postojanje ili zamišljena percepcija treće osobe koja se smatra prijetnjom. Tako se javlja stvarni ili percipirani trokut. Ovaj trokut podrazumijeva primarnu vezu – između ljubomorne osobe i partnera, sekundarnu vezu – između partnera i suparnika, te suparništvo – između ljubomorne osobe i suparnika. Postojanje treće osobe koja se percipira kao prijetnja postojećoj vezi je jedna od osobitosti koje razlikuju ljubomoru od njoj srodnih emocija, kao što su zavist i suparništvo. Druga osobina koja ljubomoru čini drugačijom od srodnih emocija je posjedovanje. Dakle, do pojave ljubomore dolazi kada ljudi strahuju da će izgubiti nešto što imaju i cijene – primjerice, romantičnog partnera. Zavist se, nasuprot tome, pojavljuje kada ljudi žele nešto što netko drugi posjeduje, dok je za suparništvo karakteristično natjecanje između dvoje ili više pojedinaca za nešto što nitko od njih u tom trenutku ne posjeduje. Briga da će suparnik „preuzeti“ našeg partnera najčešće uzrokuje ljubomoru (Molnar, 2014).

Iz navedenih definicija i situacija može se zaključiti da je ljubomora veoma kompleksna pojava te da je treba promatrati kao višedimenzionalnu i višefaktorsku pojavu (White, 1981).

1.1.1. Tipovi ljubomore

Postoje različite podjele ljubomore. Različiti autori različito klasificiraju ljubomoru. Prema Szentmartoni (1982), postoji šest glavnih vrsta ljubomore; patološka (paranoidna), romantična, seksualna, racionalna, iracionalna i namjerna ljubomora.

Patološka ljubomora je abnormalna vrsta ljubomore koja se javlja kao prateći simptom uz neke druge psihičke poremećaje, npr. opsesivno-kompulzivni poremećaj, a svoj vrhunac postiže u romantičnim vezama (Begić, 2011). U osnovi ove ljubomore nalazi se percepcija posjedovanja vlastitog partnera, tj. osjećaj da osoba ima pravo odlučivanja i donošenja odluka u ime partnera te misli da je takav odnos potreban za očuvanje ljubavne veze (Kingham i Gordon, 2004). Prema Freudu, razlika između patološke i normalne ljubomore je samo u intenzitetu jer i kod psihički zdravih osoba postoji određena doza iracionalnog (Szentmartoni, 1982).

Romantična ljubomora ili "uobičajena" ljubomora se sastoji od niza misli, osjećaja i reakcija uzrokovanih stvarnom ili zamišljenom prijetnjom odnosu. Za romantičnu ljubomoru bitno je istaknuti to da se ne radi o tjelesnoj ili seksualnoj nevjeri već ona ima emocionalnu komponentu, odnosno partner je ljubomorani na emocionalnu naklonost svog partnera prema drugoj osobi koju ne percipira uvijek realno (Hauck, 1992).

Seksualna ljubomora se odnosi na sumnju u partnerovu tjelesnu nevjeru. Za muškarce se smatra da je najveća prijetnja vezi pojava rivala u ljubavnom odnosu zbog bojazni da ga njegova partnerica prestane doživljavati privlačnim seksualnim partnerom, a za žene je najveći strah da dolazi do gašenja ljubavi i gubitka sigurnosti (Szentmartoni, 1982).

Racionalna ljubomora se razlikuje od ostalih vrsta ljubomore jer ovdje postoji realna, opravdana sumnja da će partnerovu ljubav i naklonost zadobiti treća osoba. Za racionalnu ljubomoru može se reći da spada u vrstu ljubomore koju ne karakterizira neprimjereno ponašanje od strane ljubomorne osobe. Ljubomorni partner pokušava spriječiti gubitak voljene osobe, ali na društveno prihvatljiv način, bez zastrašivanja partnera, ponižavanja, prijetnji i sličnih oblika neprimjerenog ponašanja. Ljubomorna osoba, u ovom slučaju ne doživljava svoju situaciju kao fatalnu i nepodnošljivu već kao frustrirajuću i ugrožavajuću (Szentmartoni, 1982).

Iracionalna vrsta ljubomore se opisuje kao osjećaj straha i bijesa, te može dovesti do depresije. Ispoljava se ljutnjom i optužbama partnera; partnera ljubomorna osoba doživljava kao glavnog i jedinog krivca te mu daje povoda za takvo iracionalno ponašanje. Ljubomorna osoba je nepovjerljiva prema svom partneru, te stalno traga za potencijalnim dokazima nevjere, iako, u biti, ne postoji opravdani razlog za sumnju (Kingham i Gordon, 2004).

Namjerna ljubomora je vrsta ljubomore koju jedan od partnera može koristiti s određenom namjerom; kao oruđe protiv partnera ili u cilju ostvarivanja vlastite koristi. Ispoljava se ponašanjem u kojem osoba na različite načine želi izazvati osjećaj ljubomore kod svog partnera; okretanje muškaraca za drugim ženama, opširno razgovaranje o prijateljima suprotnog spola, preuveličavanje privlačnosti treće osobe, flertovanje, izlaženje i uspostavljanje kontakta s trećom osobom, pričanje o staroj ljubavi i slično, ali samo u prisustvu partnera. U osnovi takvog ponašanja nalaze se različiti motivi poput ostvarenja određenih želja i potreba (više pažnje, više zajedničkog vremena s partnerom, više izlazaka i sl.), provjere odnosa, osvete jer je partner izlazio s drugom osobom kao i zbog kažnjavanja partnera zbog prethodnog ponašanja ili svađe (Mattingly, Whitson i Mattingly, 2012).

Klasifikacija ljubomore na kojoj se temelji ovo istraživanje je ona koju su predložili Pfeiffer i Wong (1989), oni navode tri tipa ljubomore: kognitivna, emocionalna i bihevioralna.

- Kognitivni tip ljubomore uključuje sumnje i brige o partnerovom interesu za neku drugu osobu
- Emocionalni tip podrazumijeva afektivne reakcije na stvarnu ili percipiranu prijetnju vezi
- Bihevioralni tip ljubomore podrazumijeva „detektivska“ i zaštitnička ponašanja koje osoba poduzima kada doživi prijetnju vezi (Croucher, DeMaris, Oyer, Yartey i Ziberi, 2012).

White (1981) navodi da se ove tri dimenzije ljubomore javljaju u kontinuumu od normalnog do patološkog. S obzirom na gore navedena objašnjenja, kognitivna i emocionalna ljubomora predstavljaju ljubomoru kao iskustvo, dok bihevioralna predstavlja ekspresiju (Southard i Abel, 2010).

1.1.2 Kognitivni tip ljubomore

Osnova tumačenja kognitivne ljubomore je da je to glavni pokretač emocionalnih i ponašajnih odgovora na postojanje prijetnje u romantičnom odnosu isključivo u “našim glavama”. Drugim riječima, osoba je ljubomorna jer je kognitivno percipirala prijetnju i potencijalni partnerov interes za suparnika (Blomquist, 2014). Prema Lazarusovoj (1991) teoriji emocija, razvoj ljubomore počinje upravo fazom u kojoj pojedinac percipira prijetnju te različitim kognitivnim procesima procjenjuje njen utjecaj na njegov ljubavni odnos s partnerom. Kako početna faza sve više napreduje tako dolazi do druge faze u kojoj pojedinac počinje razmišljati o mogućim strategijama koje bi mogao upotrijebiti kako bi uklonio prijetnju iz svog odnosa. U toj fazi, ako pojedinac nastavi percipirati situaciju kao prijeteću, dolazi do izraženog osjećaja ljubomore praćenog promjenjivim osjećajima ljutnje, straha i tuge što je osnova emocionalnog tipa ljubomore (Lazarus, 1991).

1.1.3 Emocionalni tip ljubomore

Postoje mišljenja mnogih psihologa da se ljubomora sastoji od emocija ljutnje, straha i tuge (DeSteno i Salovey, 1996). Međutim, precizan spoj emocija ljubomore ovisi o situaciji. Tako, ako se romantičan odnos postepeno narušavao tijekom duljeg vremena,

najvjerojatnije će najizraženija emocija kod ljubomorne osobe biti tuga. Kod ljubavnih veza u kojima je partner iznenada izdao drugog partnera, povrijeđena osoba će u najvećoj mjeri osjećati bijes i ljutnju (Blomquist, 2014).

Važan čimbenik u doživljavanju i manifestaciji emocionalne ljubomore je količina kontrole koju osoba ima nad situacijom. Ako ljubomorna osoba smatra da ima malo kontrole nad situacijom, odnosno ako nema veliki utjecaj na neutraliziranje prijetnje ili ako se ne može izboriti sa suparnikom, javljaju se osjećaji tuge, pasivnosti i bespomoćnosti (Stearns, 1993). S druge strane, ako osoba ima osjećaj da može utjecati na situaciju zbog koje se osjeća ljubomorno, tada se javlja bijes (Stearns, 1993).

Istraživanja u vezi ljubomore pokazuju da se u emocionalnoj podlozi ljubomore nalaze dvije komponente afektivnog stanja; intenzitet i frekvencija ljubomornog odgovora (Guerrero i Afifi, 1999). Intenzitet ljubomornog odgovora je stabilna individualna karakteristika koja se definira kao tipična snaga individualnog odgovora u svim emocionalnim kategorijama. Frekvencija ljubomornog odgovora podrazumijeva učestalost pojedinčevog doživljavanja emocija i to je ujedno povezano i s njegovim pragom aktivacije emocionalnih iskustava, pa tako postoje osobe s visokim pragom tolerancije kao i oni koji će često burno reagirati i na najmanje prijetnje (Guerrero i Afifi, 1999).

1.1.4 Bihevioralni tip ljubomore

Ljubomora se u najvećoj mjeri odražava kroz ponašanje ljubomorne osobe. Ponašanje ljubomorne osobe utječe i na nju samu i na njenog partnera. Ljubomorna osoba ima nekoliko ciljeva, a ona uključuju spašavanje romantičnog odnosa, rješavanje dvojbi te vraćanje samopoštovanja i samopouzdanja (Blomquist, 2014).

Kako se ponašanja razlikuju od osobe do osobe u različitim situacijama, tako se i ponašanja ljubomornih partnera uveliko razlikuju od osobe do osobe. Tako da ponašanje ljubomornog pojedinca može varirati od "mirnih" rješavanja sumnji razgovorom s partnerom do agresivnih nekontroliranih ispada. Na primjer, osoba može razgovarati sa svojim partnerom o stvarima koje ju muče u odnosu, a koje su vezane uz percipiranje da

partner pokazuje interes prema nekom drugom. Ipak, vrlo često zbog nekontroliranog utjecaja emocija, ljubomorni partner može početi verbalno prijetiti svom romantičnom partneru te također i pokazivati znakove fizičke agresije (Blomquist, 2014).

Postoje i situacije da se neke osobe u ljubavnim vezama povuku u "svoj svijet" kada počnu sumnjati da postoji treća osoba u njihovom odnosu i onda počinju s ignoriranjem i udaljavanjem od partnera. Također, ljubomorne osobe nerijetko počinju s uhođenjem partnera i provjeravanjem svih njegovih aktivnosti, pa čak i onih najbezazlenijih. Većina ljubomornih reakcija praćena je vrijeđanjem i omalovažavanjem potencijalnog suparnika (Blomquist, 2014). Međutim, ljubomorno ponašanje može se razlikovati i obzirom na to hoće li se osoba suočiti s partnerom te mu reći iskreno da je percipirala prijetnju u odnosu ili neće ni pokušati tražiti partnerovu reakciju (Guerrero, Andersen, Jorgensen, Spitzberg i Eloy, 1995).

1.2 Ljubomora i sociodemografski faktori

Sociodemografski faktori nerijetko se navode kao varijable koje mogu biti povezane s ljubomorom, njenim doživljavanjem te manifestacijom. Neki od najčešće ispitivanih sociodemografskih faktora u istraživanjima koja obuhvaćaju ljubomoru su: rod, dob i duljina trajanja veze. Iz tog razloga, navedeni faktori te njihova povezanost s ljubomorom biti će detaljnije opisani u potpoglavljima ispod ovog teksta. Osim navedenih faktora, fizička udaljenost među partnerima također može biti važan faktor kada je u pitanju istraživanje ljubomore. Stoga su u zadnjem potpoglavlju koje se odnosi na ljubomoru i sociodemografske faktore opisane „veze na daljinu“, njihova uloga u doživljavanju ljubomore te istraživanja koja se bave odnosom ljubomore i „veza na daljinu“.

1.2.1 Rod

Rodne razlike uočljive su u vrsti ljubomore. Muškarci su generalno ljubomorniji na seksualnu nevjeru njihove partnerice dok su žene ljubomornije na emocionalnu nevjeru njihovog partnera. Buss i sur. (1992) proveli su istraživanje u kojem su ispitali kako muškarci i žene doživljavaju navedena dva oblika ljubomore. Ponudili su sudionicima dvije tvrdnje. Jedna tvrdnja se odnosila na hipotetsku seksualnu, a druga na emocionalnu nevjeru. Rezultati istraživanja su pokazali da muškarce doista više uznemiruje pomisao na seksualnu nevjeru njihove partnerice dok žene više uznemiruje pomisao na emocionalnu nevjeru njihova partnera.

Individualne razlike u ljubomori između muškaraca i žena mogu se povezati s reproduktivnim strategijama, te različitim mehanizmima prilagodbe koji su se kroz povijest razvijali kod muškaraca i žena. Smatra se da su zbog različitih adaptivnih problema reprodukcije, muškarci i žene razvili različite reproduktivne strategije, tj. sklonost kratkoročnim ili dugoročnim vezama (Dickey i Jacobs, 2007). Velik broj provedenih istraživanja pokazuje da su muškarci u usporedbi sa ženama skloniji nerestriktivnoj socioseksualnoj orijentaciji, kratkotrajnim vezama, te imaju općenito liberalnije i otvorenije stavove o spolnim odnosima (Petersen i Hyde, 2010). S druge strane, zbog veće angažiranosti potomstvom, žene preferiraju dugotrajne i stabilne veze u kojima se očituje emocionalna bliskost te muškarčeva investicija u partnericu i njihovu obitelj (Trivers, 1972).

1.2.2 Dob

Istražujući povezanost starosti i ljubomore Shackelford, i sur. (2004) su ustvrdili da ranije navedene spolne razlike u ljubomori perzistiraju s porastom dobi, no da se s porastom dobi smanjuje veličina razlike između spolova, što je sukladno nalazima drugih istraživanja (Green i Sabini, 2006). Starije žene češće nego mlađe procjenjuju partnerovu seksualnu nevjeru kao više uznemirujuću od one emocionalne. Objašnjenje možda leži u tome da je vjerojatnost da starije žene imaju malu djecu ovisnu o njima manja nego za

mlađe žene, pa bi partnerova emocionalna nevjera za njih imala benignije posljedice nego što je to slučaj s mlađim ženama (Krapanić, 2018).

Istraživanja pokazuju da su stariji sudionici u manjoj mjeri ljubomorni nego mlađi. Što osoba ima više godina, to se manje opterećuje potencijalnom nevjerom partnera/partnerice. Isto tako, značajno se smanjuje razlika u vrsti ljubomore koju sudionici pokazuju. U provedenom je istraživanju također dobivena negativna povezanost između dobi i kognitivne ljubomore, no nije moguće zaključivati o utjecaju dobi na ljubomoru budući da su uzorak činile osobe između 20 i 30 godina. Moguće je da zbog tako malog dobnog raspona sudionika nije dobivena statistički značajna povezanost dobi s emocionalnom i bihevioralnom ljubomorom. Postoji mogućnost da su osobe koje su bile u gornjim granicama navedenog dobnog raspona bile manje zaokupljene mislima o potencijalnoj nevjeri partnera zbog veće emocionalne uključenosti u romantičnu vezu čime povjerenje u partnera raste (Shackelford i sur., 2004).

1.2.3 Duljina trajanja veze

Kada je riječ o odnosu ljubomore i trajanja veze, u istraživanju Varga i sur., 2011 je utvrđeno da su osobe koje su u kratkotrajnim vezama bile više povrijeđene partnerovom seksualnom nevjerom, dok one osobe koje su bile u dugim vezama više pogađa partnerova emocionalna nevjera. Smatra se da osobe koje su kratko u vezi, odnosno one osobe koje su u samim počecima veze, u manjoj mjeri osjećaju i pokazuju ljubomoru. Postoje dva objašnjenja takvog ponašanja. Prvo, ljubomora se javlja kao percipirana prijetnja postojećoj vezi. Njezino doživljavanje i iskazivanje se u početnim stadijima veze neće tako lako dogoditi jer se još uvijek nije razvio osjećaj stvarnog obvezivanja i ulaganja u vezu. Drugo, čak i ako osoba doživi ljubomoru u ranoj fazi veze, mala je vjerojatnost da će doživljenu ljubomoru javno izraziti, budući da se ljubomora doživljava kao averzivna emocionalna reakcija. Takvu reakciju bi partner mogao protumačiti preuranjenom i neprikladnom (Strzyzewski i Comstock, 1997). Tijekom vremena, partneri razvijaju sve veću ovisnost jedno o drugom, a emocionalno i materijalno ulaganje je u stalnom porastu, čime dolazi do povećane razine ljubomore.

1.2.3 Veze na daljinu

Veze na daljinu definirane su kao odnosi u kojima su partneri spriječeni provoditi zajedno onoliko vremena koliko bi htjeli zbog velike geografske udaljenosti (Pistole i Roberts, 2011).

Održavanje kvalitetne romantične veze može biti izazovno zbog geografske udaljenosti među partnerima. Zbog velike udaljenosti, veze na daljinu nerijetko zahtijevaju ulaganje većeg napora kako bi se održala kvalitetna veza, nego što je to slučaj s vezama u kojima su partneri geografski međusobno blizu. Zbog nemogućnosti učestalog viđanja partnera, u takvim vezama često se koriste društvene mreže za komunikaciju s partnerom i za nastojanje da se održi kvaliteta odnosa (Billedo i sur., 2015)

U današnje vrijeme, veze na daljinu su prilično česta pojava (Stafford, 2005). Partneri mogu biti primorani živjeti odvojeno zbog nemogućnosti da pronađu posao u istom gradu (Aguila, 2009). Također, to može biti dobrovoljna odluka. Primjerice partneri s dvostrukim karijerama i dvojnim prebivalištem, koji se odluče živjeti odvojeno zbog zahtjeva karijere ili zbog želje za autonomijom (Stafford i sur., 2006). Određeni poslovi zahtijevaju da ljudi žive na različitim mjestima ili da zbog neprestanih putovanja često izbivaju iz zajedničkog doma. Profesionalni sportaši, vojnici, pomorci te radnici na naftnim platformama samo su neki od primjera u kojima obveze i karijera onemogućavaju pojedincu da bude uvijek fizički uz svog partnera i obitelj (Stafford i Canary, 1991).

Također, rezultati nekih istraživanja pokazuju povišene razine ljubomorne među partnerima koji su u „vezama na daljinu“ (Afifi i Reichert, 1996; Carson i Cupach, 2000). Povećana nesigurnost u vezi, povezana s nedostatkom kontakta s partnerom, vjerojatno će dovesti do povećane ljubomore (Afifi i Reichert, 1996.). Također, nedostatak interakcije među partnerima, mogao bi povećati doživljaj i ekspresiju ljubomore (Carson i Cupach, 2000). Berger i Bradac (1982) su tvrdili da je viša vjerojatnost da osobe koje su u „vezama na daljinu“ iskuse nesigurnost i neizvjesnosti, nego one osobe koje su u „vezama na blizinu“. Navedenu tvrdnju također potkrepljuju rezultati istraživanja koja sugeriraju da je

fizička udaljenost faktor koji utječe na nesigurnost i nestabilnost koja se pojavljuje među partnerima (Emmers i Canary, 1996; Ficara i Mongeau, 2000; Knobloch i Solomon, 1999

1.3 Zadovoljstvo u romantičnoj vezi

Zadovoljstvo u romantičnoj vezi može biti povezano s ljubomorom. Zbog rezultata brojnih istraživanja koja utvrđuju povezanost ljubomore i zadovoljstva vezom (Barrell i Richards, 1982; Bringle i Buunk, 1986; Buunk i Bringle, 1987; Mathes i Severa, 1981; Pines i Aronson, 1983) u ovom istraživanju obuhvaćena je i subjektivna procjena zadovoljstva vezom da bi se ispitao njezin odnos s ljubomorom.

U narednom tekstu bit će opisane teorije koje se bave zadovoljstvom u vezi ili odnosu.

Prema Teoriji socijalne razmjene (Aronson i sur, 2005) pojedinac vrednuje vlastite odnose sukladno njegovoj percepciji dobitaka i gubitaka u određenoj vrsti veze. Ukoliko pojedinac smatra da je u određenom odnosu prisutno više pozitivnih, nego negativnih stvari, odnosno ukoliko percipira da dobici nadmašuju gubitke, zadovoljstvo navedenim odnosom biti će veće. Dobici mogu uključivati: zadovoljstvo financijama, povlašten status u društvu ili bilo koje aspekte koji proizlaze iz odnosa, a uključuju pozitivne i za osobu ispunjavajuće aspekte veze. U drugu ruku, gubicima se mogu smatrati: oduzimanje slobode i vremena, nepoželjne novonastale obveze, svađe s partnerom te ostali negativni faktori koji se pojavljuju ulaskom u odnos s određenom osobom.

Kada se procjenjuje zadovoljstvo vezom, osim navedenih faktora u obzir se trebaju uzeti i neki drugi čimbenici poput: percepcije osobe o vrsti odnosa koji zaslužuje, količinu očekivanja te vjerovanja da bi osoba potencijalno mogla ostvariti bolji odnos s nekim drugim. Naknadno je u navedenu teoriju uvršten koncept pravednosti u vezi (Hewstone i Stroebe, 2003), prema kojem su osobe najsretnije u onim odnosima u kojima prevladava jednakost. Odnosno vjerovanje da i navedena osoba i njezin partner imaju otprilike podjednake razine dobitaka i gubitaka u tom odnosu. Ukoliko osoba percipira neravnotežu

dobitaka i gubitaka između nje i partnera, to se doživljava kao nepravedna jednakost. Osobine ličnosti utječu direktno na zadovoljstvo vezom, ali i indirektno preko stavova, vrijednosti i karakterističnih ponašanja s kojima partner stupa u odnos (Ozer i Benet-Martinez, 2006).

Prema teoriji sličnosti (Hewstone i Stroebe, 2003) osobe se zanimaju za one partnere koji s njima dijele slične vrijednosti, stilove te interese. Brojnim istraživanjima potvrđeno je da pojedinac preferira sklapanje braka s osobom koja posjeduje slične osobine ličnosti. Luo i Klohnen (2005) u jednom takvom istraživanju uvidjeli su da je preklapanje u osobinama ličnosti imalo pozitivan utjecaj na zadovoljstvo brakom, posebno kod žena. Još prediktabilnijim faktorom zadovoljstva brakom pokazale su se osobine ličnosti same osobe.

Rezultati istraživanja čiji je cilj bio ispitati odnos zadovoljstva vezom te pojedinih dimenzija ljubomore (emocionalne, kognitivne i ponašajne) pokazuju negativnu povezanost navedenih varijabli (Guerrero i sur., 1993). Tako su Andersen i sur. (1995) utvrdili da su emocionalna i kognitivna ljubomora negativno povezane sa zadovoljstvom vezom, dok za bihevioralnu ljubomoru nije utvrđena nikakva značajna povezanost (Dandurand, 2013).

Istraživanje Himsel i Goldberg (2003) pokazalo je da su žene bile sretnije u braku ukoliko su provodile manje vremena u obavljanju kućanskih poslova od njihovih prijateljica s kojima su se uspoređivale. Također, osjećale su manju opterećenost rodnom ulogom ukoliko su njihovi muževi pridonosili i uključivali se u obavljanje kućanskih poslova više od referentnih muškaraca s kojima su ih uspoređivale. Nasuprot tome, muškarci su bili zadovoljni ukoliko su njihove žene obavljale više kućanskih poslova od njihovih vlastitih majki (Bartolac, 2010).

Zbog izuzetno visoke povezanosti s brojnim psihološkim aspektima, zadovoljstvo u vezi teško je ispitivati kao jedinstven konstrukt. Subjektivna procjena zadovoljstva vezom u velikoj mjeri ovisi o odnosu između članova te veze i o međusobnoj komunikaciji (Acitelli, Linda, 1992). Također, u vezama koje su okarakterizirane kao čvrste i stabilne, nisu vidljive razlike u zadovoljstvu vezom između žena i muškaraca, ali ukoliko je veza

procijenjena kao konfliktna razlike se počinju pojavljivati. U takvim vezama, žene izvješćuju o znatno manjem zadovoljstvu (Katz i sur., 2002). Povezanost između zadovoljstva vezom i percipirane podrške okoline, također je intenzivnija kod žena, nego kod muškaraca (Acitelli i sur., 1994).

Budući da je pojava ljubomore prisutna u mnogim situacijama, kroz različite oblike i dimenzije, te da je brojnim istraživanjima utvrđena njezina povezanost s navedenim faktorima, u ovom istraživanju nastojat će se obuhvatiti neki od navedenih faktora kako bi se ispitao njihov odnos s ljubomorom. S obzirom na nekonzistentne rezultate dosadašnjih istraživanja koja su ispitivala razlike u ljubomori s obzirom na rod, prvi problem ovog istraživanja bio je utvrditi rodne razlike u ljubomori na različitim dimenzijama ljubomore (kognitivna, emocionalna i ponašajna). Iz tog razloga se pitanje rodnih razlika našlo na prvom mjestu u ovom istraživanju. Nadalje, budući da su u modernom društvu veze na daljinu sve češća pojava, te da je istraživanjima ustanovljena njihova povezanost s ljubomorom u ovom istraživanju nastojalo se ispitati da li će ljubomora doista biti izraženija u vezama između partnera koji su fizički razdvojeni u odnosu na one koji žive blizu jedno drugom, te kako će se ta ljubomora manifestirati (kroz sumnje, emocije ili pak ljubomorna ponašanja). Naposljetku, u istraživanje je uvršten subjektivni osjećaj zadovoljstva vezom te njegova povezanost s ljubomorom. Budući da je poznato da je izbor partnera, posebno onog cjeloživotnog, jedna od najvažnijih odluka koju osoba donosi u svom životu te da se zadovoljstvo vezom odražava na sve ostale sfere čovjekova života, nastojalo se ispitati da li postoji povezanost između zadovoljstva vezom te ljubomore.

2. CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi razinu ljubomore te zadovoljstvo romantičnom vezom s obzirom na neke sociodemografske karakteristike (rod, veze na daljinu/veze na blizinu).

Problemi

1. Ispitati rodne razlike u ljubomori (kognitivna, emocionalna i ponašajna ljubomora)
2. Ispitati razlike u ljubomori s obzirom na vrstu veze.
3. Ispitati odnos pojedinih dimenzija ljubomore i zadovoljstva vezom.

3. HIPOTEZE

1. S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja može se očekivati da će ljubomora biti izraženija kod žena u odnosu na muškarce.
2. Također, pretpostavlja se da će ljubomora biti izraženija u vezama na daljinu.
3. Između ostalog, očekuje se negativan odnos pojedinih dimenzija ljubomore i zadovoljstva vezom.

4. METODA

4.1 Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 150 sudionika (64 muškaraca i 86 žena) s dobnim rasponom od 18 do 54 godine, a prosječna dob sudionika iznosila je 25.6 godina ($M=25.6$, $SD=6.99$). 108 sudionika je izjavilo da je u „vezi na blizinu“, a 42 sudionika da su u „vezi na daljinu“.

4.2 Mjerni instrumenti

Upitnik općih demografskih podataka sudionika

Demografski podaci su prikupljeni upitnikom konstruiranim za potrebe ovog istraživanja, a od sudionika se tražilo da navedu spol i dob. Također, sudionici su navodili u kojoj su vrsti veze (veze na blizinu, veze na daljinu), koliko dugo su u postojećoj vezi te koliko kontakata na tjednoj bazi ostvaruju s partnerom.

Multidimenzionalna skala ljubomore (MJS)

Multidimenzionalna skala ljubomore (Multidimensional jealousy scale, Pfeiffer i Wong, 1989) validirana je na hrvatskom jeziku (Kalebić i sur., 2000). Ova skala samoprocjene koristi se za ispitivanje tri tipa ljubomore: kognitivne, ponašajne i emocionalne.

Skala se sastoji od 24 čestice koje su raspoređene u 3 subskale, od kojih svaka ima po 8 čestica. Subskale su: subskala kognitivne ljubomore (“Koliko često sumnjate da vašeg partnera privlače drugi?”), subskala emocionalne ljubomore (“Koliko biste bili ljubomorni u situaciji kada vaš partner flertuje sa osobom suprotnog spola?”) te subskala ponašajne ljubomore (“Koliko često vašem partneru zavirujete u osobne stvari?”). Zadatak ispitanika

bio je da za svaku česticu izrazi svoj stupanj (ne)slaganja s priloženom tvrdnjom na skali od 5 stupnjeva (1 znači "nikada" za subskale kognitivne i ponašajne ljubomore, odnosno "nimalo" za subskalu emocionalne ljubomore, dok 5 znači "uvijek" za subskale kognitivne i ponašajne ljubomore, odnosno "izrazito" za subskalu emocionalne ljubomore). Teoretski raspon rezultata iznosi od 24 do 120 za ukupnu skalu, odnosno od 8 do 40 za svaku subskalu, pri čemu veći rezultat ukazuje na višu razinu ljubomore. U ovom istraživanju, pouzdanost pojedinih subskala je zadovoljavajuća, a koeficijent pouzdanosti Cronbach alpha iznosi .82 za kognitivnu, .92 za emocionalnu i .86 za ponašajnu subskalu.

Skala zadovoljstva brakom (Ćubela Adorić i Jurević, 2006)

Skala sadrži šest čestica koje obuhvaćaju općenitu procjenu zadovoljstva odnosom s romantičnim partnerom (npr. *Zadovoljna sam našom vezom; Našu vezu ne bih opisao kao sretnu*). Stupanj svog (ne)slaganja s pojedinim tvrdnjama sudionik izražava na skali procjene od 7 stupnjeva (-3=potpuno netočno; +3= potpuno točno). Pri bodovanju se procjene kodiraju od 1 do 7 u smjeru ocjene većeg zadovoljstva, pri čemu se kod čestica br. 1, 2 i 4 procjena "potpuno netočno" boduje s 1, a procjena "potpuno točno" sa 7, dok je kod čestica br. 3, 5 i 6 smjer bodovanja obrnut. Ukupan rezultat na skali određuje se kao prosječna vrijednost procjena na svim česticama, pa se teoretski raspon rezultata kreće između 1 i 7. U ovom istraživanju, koeficijent pouzdanosti Cronbach alpha za skalu iznosi .82.

4.3 Postupak

Istraživanje se provodilo popunjavanjem upitnika koji je bio dostupan sudionicima u on-line formi (Google obrasci), te su podaci elektronski bilježeni. Upitnik je bio podijeljen u raznim grupama na Facebook-u čiji su članovi pretežito bili student. Sudionici su dobrovoljno sudjelovali u istraživanju, i njihovo sudjelovanje je bilo anonimno. Jedini kriterij za sudjelovanje u istraživanju bio je status trenutne ljubavne veze, odnosno da je

osoba u trenutku ispunjavanja samog upitnika u ljubavnoj vezi. Prije primjene samog upitnika, sudionicima je navedena svrha istraživanja. Rečeno im je da upitnik popunjavaju u svrhu izrade završnog rada preddiplomskog studija psihologije.

4. REZULTATI

U svrhu odgovora na postavljene probleme prvo su izračunati deskriptivni podaci za navedene skale i subskale, a prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1 Deskriptivni podaci korištenih skala i subskala

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Raspon</i>	<i>SD</i>
Skala zadovoljstva vezom	150	35.87	15.00-42.0	6.25
Subskala kognitivne ljubomore	150	1.48	1.00-3.63	0.56
Subskala emocionalne ljubomore	150	2.75	1.00-4.88	1.12
Subskala ponašajne ljubomore	149	1.59	1.00-3.75	0.61
Ukupan rezultat na skali ljubomore	149	1.95	1.00-3.79	0.60

Za korištenje parametrijskih statističkih postupaka potrebno je prethodno provjeriti normalnost distribucije (Tablica 2)

Tablica 2 Prikaz rezultata normalnosti distribucija te pouzdanosti za pojedine skale i subskale

	<i>Asimetričnost</i>	<i>Standardna pogreška asimetričnosti</i>	<i>Spljoštenost</i>	<i>Standardna pogreška spljoštenosti</i>	<i>K-S d</i>	<i>p</i>	<i>Cronbach alpha</i>
Skala zadovoljstva	-1.03	0.20	0.63	0.39	0.16	0.01	0.82
Subskala kognitivne ljubomore	1.35	0.20	1.46	0.39	0.19	0.01	0.82
Subskala emocionalne ljubomore	0.11	0.20	-1.24	0.39	0.10	0.14	0.92
Subskala ponašajne ljubomore	1.42	0.20	1.87	0.39	0.17	0.01	0.86
Ukupan rezultat na skali ljubomore	0.65	0.20	-0.06	0.39	0.11	0.09	0.90

Testiranjem normalnosti distribucija ispitivanih varijabli (Tablica 2) utvrđena su značajna odstupanja od normalne raspodjele za varijable zadovoljstva vezom, subskale kognitivne ljubomore i subskale ponašajne ljubomore, dok subskala emocionalne i globalne ljubomore ne odstupaju značajno od normalne distribucije. Međutim, uvidom u vrijednosti indeksa asimetričnosti i spljoštenosti distribucija vidljivo je da ta odstupanja nisu velika, kod asimetričnosti maksimalno 1.42, a kod spljoštenosti 1.87. Budući da su navedene vrijednosti bitno ispod kritične vrijednosti koja predstavlja ozbiljno odstupanje distribucije od normalne (± 3 za asimetričnost i ± 10 za spljoštenost) (Kline, 2011), korišteni su parametrijski postupci u obradi podataka. Treba napomenuti da se iz daljnje analize na subskali ponašajne te na ukupnom rezultatu na skali ljubomore izbacio jedan ekstremno rezultat koji je narušavao vrijednost spljoštenosti distribucije te je njegov rezultat zamjenjen prosječnom vrijednosti za navedenu subskalu, odnosno skalu.

Kako bi se utvrdile rodne razlike u ljubomori (na pojedinim subskalama ljubomore i ukupnom rezultatu) provedeni su t-testovi za nezavisne uzorke. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3 Prikaz rezultata t-testova kod utvrđivanja rodnih razlika na subskalama ljubomore te na ukupnom rezultatu na skali ljubomore

	<i>M(SD)</i> <i>Žene</i> <i>N=86</i>	<i>M(SD)</i> <i>Muškarci</i> <i>N=64</i>	<i>t-</i> <i>vrijednost</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Subskala kognitivne ljubomore	1.38 (0.43)	1.63 (0.67)	-2.73*	148	0.01
Subskala emocionalne ljubomore	2.90 (1.21)	2.56 (0.97)	1.81	148	0.07
Subskala ponašajne ljubomore	1.52 (0.49)	1.73 (0.84)	-1.90	148	0.06
Ukupan rezultat (na skali ljubomore)	1.93 (0.52)	1.97 (0.70)	-0.41	148	0.69

Utvrđena je značajna rodna razlika na subskali kognitivne ljubomore, uz razinu rizika manju od 1 % (Tablica 3). Muškarci su izražavali veći stupanj kognitivne ljubomore u odnosu na žene. Nisu utvrđene rodne razlike na subskalama emocionalne i ponašajne ljubomore, kao ni na ukupnoj mjeri ljubomore.

Radi utvrđivanja razlika u ljubomori (na pojedinim subskalama kao i na ukupnoj mjeri ljubomore) s obzirom na vrstu veze provedeni su t-testovi za nezavisne uzorke. Rezultati su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4 Prikaz rezultata t-testova za utvrđivanje razlika u ljubomori (na pojedinim subskalama i ukupnom rezultatu na skali ljubomore) s obzirom na vrstu veze

	<i>M (SD)</i> "veza na blizinu" <i>N=108</i>	<i>M (SD)</i> "veza na daljinu" <i>N=42</i>	<i>t-</i> <i>vrijednos</i> <i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Subskala kognitivne ljubomore	1.44 (0.53)	1.61 (0.60)	-1.74	148	0.08
Subskala emocionalne ljubomore	2.62 (1.13)	3.10 (1.04)	-2.43*	148	0.02
Subskala ponašajne ljubomore	1.53 (0.58)	1.83 (0.82)	-2.55*	148	0.01
Ukupan rezultat (na skali ljubomore)	1.86 (0.55)	2.18 (0.67)	-3.02*	148	0.00

Utvrđene su značajne razlike na subskalama ponašajne i emocionalne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore s obzirom na vrstu veze (Tablica 4). Osobe koje su u vezi na daljinu imaju više rezultate na subskalama emocionalne i ponašajne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore. Nije utvrđena značajna razlika na subskali kognitivne ljubomore s obzirom na vrstu veze.

Radi utvrđivanja povezanosti između različitih dimenzija ljubomore i zadovoljstva vezom izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije koji su prikazani u Tablici 5.

Tablica 5 Pearsonovi koeficijenti korelacije zadovoljstva vezom i različitim dimenzija ljubomore

	Subskala kognitivne ljubomore	Subskala emocionalne ljubomore	Subskala ponašajne ljubomore	Ukupan rezultat (na skali ljubomore)
Skala zadovoljstva vezom	-0.27*	0.02	-0.28*	-0.17*

* $p < .05$

Utvrđena je značajna negativna povezanost zadovoljstva veze i rezultata na subskalama kognitivne i ponašajne ljubomore kao i na ukupnom rezultatu na skali ljubomore uz razinu rizika manju od 5% (Tablica 5). Sudionici koji su izrazili veće zadovoljstvo vezom ujedno su postizali niže rezultate na dimenzijama kognitivne i ponašajne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore. Između emocionalne ljubomore i zadovoljstva vezom nije utvrđena značajna povezanost.

6. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi razinu ljubomore te zadovoljstvo romantičnom vezom s obzirom na određene sociodemografske karakteristike (rod, veze na daljinu/veze na blizinu). U okviru prvog problema, ispitivale su se rodne razlike u razini ljubomore. S obzirom na rezultate postojećih istraživanja (Buunk 1981; Ward i Voracek 2004), pretpostavljalo se da će ljubomora biti izraženija kod žena nego kod muškaraca. Kada je riječ o ukupnom rezultatu na skali ljubomore, nisu utvrđene značajne razlike s obzirom na rod. Dobiveni rezultati podudaraju se s istraživanjem koje je provela Dujmov (2011), a u kojem je utvrđeno da ne postoje značajne rodne razlike u ljubomori. Također, u istraživanju koje su proveli Pines i Friedman (1998) nisu utvrđene značajne razlike u ljubomori između muškaraca i žena. Osim navedenih istraživanja, rezultati dobiveni u ovom istraživanju također se poklapaju s rezultatima istraživanja Pines i Aronson 1983; White 1981 u kojima također nisu utvrđene rodne razlike u ljubomori. Kao što navodi Carpenter (2012) moguće je da muškarci i žene doista imaju više sličnosti nego razlika u doživljavanju i pokazivanju ljubomore. Na primjer Schützwahl (2004) navodi da je i kod

muškaraca i kod žena izraženiji intezitet ljubomore na emocionalnu, nego na seksualnu nevjeru.

Ipak, ne podržavaju rezultati svih istraživanja takvu pretpostavku. U istraživanju Tadinac i sur. (2013) u kojem je sudjelovalo 2636 sudionika utvrđene su rodne razlike na mjerama seksualne ljubomore, pri čemu su muškarci postizali više rezultate od žena. Nadalje, mnoga istraživanja izvješćuju o višim razinama ljubomore koje doživljavaju žene u odnosu na muškarce (Buunk 1981; Ward i Voracek 2004).

Osim rezultata na ukupnoj mjeri ljubomore, u ovom istraživanju su također obuhvaćene različite dimenzije koje su sastavni dio Multidimenzionalne skale ljubomore. Obradom rezultata utvrđena je značajna rodna razlika u dimenziji kognitivne ljubomore. Muškarci su izražavali veći stupanj kognitivne ljubomore u odnosu na žene. Takvi rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja (Aylor i Dainton 2001; Russell i Harton 2005) u kojima je također dobiveno da muškarci doživljavaju više kognitivne ljubomore od žena. Dobivene razlike moguće su zbog sadržaja samih čestica kojima se ispituje kognitivna ljubomora. Naime čestice na subskali kognitivne ljubomore obuhvaćaju pojmove kao što su “prevara” i “flert s osobom suprotnog spola”, što se može povezati sa seksualnom nevjerom. Naime, brojna istraživanja pokazuju kako su muškarci osjetljiviji na seksualnu nevjeru nego žene (Buss i sur., 1992; Daly i sur., 1982; Pavela i Šimić, 2012; Shackelford i sur., 2002). Nadalje, nisu utvrđene rodne razlike u dimenzijama emocionalne i ponašajne ljubomore.

Nekonzistentni rezultati koji se javljaju u brojnim istraživanjima mogu se objasniti široko prihvaćenim uvjerenjem da je ljubomora izuzetno kompleksan konstrukt (Dujmov 2011; White 1981). Zbog toga što obuhvaća i evolucijske i situacijske komponente, veoma je teško za očekivati da će se u istraživanjima koja se bave ljubomorom dobiti jednoznačni rezultati. Također, budući da se ljubomora povezuje s brojnim negativnim emocijama (Pines, 2001), nemoguće je isključiti opciju da su ispitanici davali socijalno poželjne odgovore, bez obzira što im je bila zajamčena anonimnost.

Drugi problem bio je ispitati razlike u ljubomori s obzirom na vrstu veze u kojoj se nalaze. Pretpostavljalo se da će ljubomora biti izraženija u vezama na daljinu zbog fizičke odvojenosti od partnera te zbog smanjene mogućnosti komunikacije. Kada je riječ o ukupnoj mjeri ljubomore nisu utvrđene značajne razlike u ljubomori s obzirom na vrstu veze. Ispitanici koji su u „vezama na daljinu“ imali su više rezultate na ukupnoj mjeri ljubomore od ispitanika koju su u „vezama na blizinu“. Rezultati idu u prilog rezultatima brojnih istraživanja koja su se bavila ljubomorom i nesigurnostima koje se javljaju kao posljedica razdvojenosti od partnera. Tako su Afifi i Reichert (1996) otkrili da se udaljavanjem od partnera kod osobe povećava razina nesigurnosti u vlastiti odnos i partnera te sukladno tome osoba doživljava više razine ljubomore. Također, Berger i Bradac (1982) su tvrdili da je veća vjerojatnost da osobe koje su u „vezama na daljinu“ iskuse nesigurnost i neizvjesnosti, nego one osobe koje su u „vezama na blizinu“. Navedenu tvrdnju također potkrjepljuju rezultati istraživanja koja sugeriraju da je fizička udaljenost faktor koji utječe na nesigurnost i nestabilnost koja se pojavljuje među partnerima (Emmers i Canary, 1996; Ficara i Mongeau, 2000; Knobloch i Solomon, 1999). Nadalje, zbog jake ovisnosti razdvojenih partnera o društvenim mrežama, često se događa da ljubomora među njima bude povezana s praćenjem on-line interakcije partnera s potencijalnim suparnikom. Razina on-line komunikacije među partnerima može se koristiti kao mjerilo sudjelovanja u vezi te se na temelju tih informacija može zaključivati o partnerovoj predanosti i vjernosti, dok s druge strane promatranje interakcije partnera s drugima često dovodi do povećane ljubomore (Utz i Beukeboom, 2011). Nedostatak interakcije među partnerima također može biti uzrok povećanoj razini ljubomore (Carson i Cupach, 2000). Le i Agnew (2001) također upućuju na jedan od mogućih razloga povećane ljubomore kod pojedinaca koji su u vezi na daljinu. Naime, u svom istraživanju pokazali su da partneri koji su u vezama na blizinu postižu više razine emocionalne uključenosti u odnos, kao i više razine sigurnosti te povjerenja partnerom. I druga istraživanja u kojem su dobiveni slični rezultati navode kako su učestalost viđanja među partnerima (Guldner i Swensen, 1995) te redovita komunikacija (Gonzalez, 2011) ključni za razvijanje povjerenja te zadovoljstvo vezom. Rezultati se mogu povezati i s istaknutom Teorijom privrženosti (Bowlby, 1988) prema kojoj partneri pronalaze jedno u drugom sigurnu luku, a

nepristupačnost partnera u određenom stresnom razdoblju može u osobi aktivirati nesigurnost koja bi se mogla negativno odraziti na vezu. Tako odvojenost od partnera može aktivirati osjećaj usamljenosti i nesigurnosti, dok fizička blizina partnera vraća osobi osjećaj smirenosti i sigurnosti.

Kada je riječ o pojedinim dimenzijama ljubomore, utvrđene su značajne razlike u emocionalnoj i ponašajnoj ljubomori s obzirom na vrstu veze. Osobe koje su u vezi na daljinu imaju više rezultate na dimenzijama emocionalne i ponašajne ljubomore u odnosu na one koji su u vezi na blizinu. Emocionalna otuđenost fizički razdvojenih partnera može biti razlog povećane emocionalne ljubomore kod ispitanika koji su u vezama na daljinu. Kako navode Le i Agnew (2001) veća je vjerojatnost da će osobe koje više vremena provode zajedno (osobe u vezama na blizinu) razviti odnos koji uključuje veću emocionalnu uključenost. Nadalje, pojedine čestice koje uključuje subskala ponašajne ljubomore („Nenajavljeno nazivam partnera da provjerim gdje je“, „Propitkujem partnera gdje je bio“) mogle bi biti razlog zbog kojeg sudionici u vezama na daljinu iskazuju o višim razinama ponašajne ljubomore. Budući da osobe u vezama na daljinu u periodima partnerova odsustva baziraju svoj odnos na komunikaciji putem poziva i poruka zbog nedostatka „face-to-face“ kontakata, može se očekivati da će pojedine radnje, koje su gore navedene kao primjeri čestica, biti učestalije kod osoba koji su u takvom tipu veze. Nije utvrđena razlika na dimenziji kognitivne ljubomore s obzirom na vrstu veze.

Treći problem je bio ispitati postoji li povezanost između ljubomore i zadovoljstva vezom. Očekivalo se kako će ljubomorniji ispitanici biti manje zadovoljni vezom. Obradom rezultata utvrđena je značajna negativna povezanost zadovoljstva vezom i ukupnog rezultata ljubomore. Ispitanici koji su izrazili veće zadovoljstvo vezom ujedno su imali niže rezultate na ukupnoj mjeri ljubomore. Rezultati idu u prilog istraživanju (Guerrero i Jorgensen (1991; prema Dujmov, 2011) koje uzima u obzir ukupnu ljubomoru. U navedenom istraživanju utvrđena je negativna povezanost ljubomore i zadovoljstva vezom. Rezultati su također pokazali da je veća vjerojatnost razvoda braka među ljubomornijim pojedincima. Utvrđeno je i da su ljubomora i komunikacija povezane sa

zadovoljstvom i stabilnošću veze. Pojedinci zadovoljniji svojom vezom više komuniciraju, ali postižu niže rezultate na mjerama ljubomore.

Nadalje, mnoga istraživanja pokazala su da je ljubomora povezana s nizom negativnih faktora poput depresije, razvoda, obiteljskog nasilja i u konačnici nezadovoljstva vezom (Barrell i Richards, 1982; Bringle i Buunk, 1986; Buunk i Bringle, 1987; Mathes i Severa, 1981; Pines i Aronson, 1983). Također, Arditti i Kauffman, (2004) ističu da je međusobno povjerenje jedan od glavnih prediktora za postizanje stabilne veze i zadovoljstva vezom. Rezultati brojnih drugih istraživanja također navode da ljubomora narušava zadovoljstvo vezom (Barelds i Barelds-Dijkstra, 2007; Barnett i sur., 1995).

Kada je riječ o odnosu zadovoljstva vezom s pojedinim dimenzijama ljubomore, utvrđena je značajna negativna povezanost zadovoljstva vezom i dimenzija kognitivne i ponašajne ljubomore. Sudionici koji su izrazili veće zadovoljstvo vezom ujedno su postizali niže rezultate na dimenzijama kognitivne i ponašajne ljubomore. Između dimenzije emocionalne ljubomore i zadovoljstva vezom nije utvrđena značajna povezanost. Rezultati idu djelomično u prilog istraživanju koje su proveli Guerrero i Eloy (1992; prema Dujmov, 2011) te ustanovili negativnu povezanost sve tri dimenzije ljubomore (emocionalna, kognitivna i ponašajna) i zadovoljstva vezom. Takvi rezultati upućuju na negativan utjecaj koji sumnje u partnerovu odanost te nedostatak povjerenja među partnerima mogu imati na međusoban odnos pojedinaca u vezi (Arditti i Kauffman, 2004).

Prednosti i nedostaci istraživanja i prijedlozi za buduća istraživanja

Glavni nedostatak ovog istraživanja je upitna vanjska valjanost. Istraživanje je u najvećoj mjeri obuhvatilo studente te mlađu populaciju, tako da je zbog saznanja da dob također može biti bitan faktor koji utječe na ljubomoru mogućnost generalizacije ovog istraživanja ograničena. Buduća istraživanja trebala bi obuhvatiti dobno heterogeniji uzorak. Nadalje, ekološka valjanost također je slaba. Zamišljanje situacija u kojima se treba zamisliti ljubomora teško se može usporediti sa stvarnim iskustvom ljubomore. Dužim i detaljnijim opisom situacije, kao i uvrštavanjem osoba koji su u trenutačnoj vezi iskusili prevaru ili neku drugu situaciju koja ih je navela na ljubomoru mogli bi povećati ekološku valjanost.

U istraživanje nisu uvrštene neke bitne varijable koje bi mogle imati utjecaja na dobivene rezultate. Primjerice, koliko često se osobe koje su u vezama na daljinu viđaju i kolika je fizička udaljenost među njima. Češći kontakti mogli bi imati utjecaja i na ljubomoru i na samo zadovoljstvo vezom. Također, u obradi rezultata nije se uzelo u obzir trajanje same veze, koja bi također moglo imati utjecaj na doživljavanje ljubomore te na zadovoljstvo vezom. Kao i u brojnim drugim istraživanjima, ne može se isključiti mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora. Tim više što je ljubomora sveprisutna i što se na nju gleda prilično negativno, mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora raste. Moguće je i da pojedinci nisu svjesni svoje ljubomore te da ne žele to priznati ni drugima, ali ni sami sebi. U budućim istraživanjima bilo bi dobro obuhvatiti parove, a ne samo pojedince jer je poznato da ponašanje jednog partnera može imati velikog utjecaja na ponašanje drugog partnera. Također bi bilo poželjno upitnike podijeliti sudionicima po principu slučajnog odabira, budući da objavom on-line upitnika možemo dobiti homogeniju skupinu ispitanika, vrlo moguće onu koja je generalno zadovoljnija svojom vezom (u ovom su istraživanju sudionici navodili da su jako zadovoljni svojom vezom što se može vidjeti iz usporedbe dobivenih rezultata s teoretskim rasponom rezultata skale) i zbog toga se spremnije odaziva na istraživanja koja uključuju pitanja o stanju u postojećem odnosu. Glavna prednost ovog istraživanja je obuhvaćanje različitih dimenzija ljubomore. Budući da je za svaki ispitivani problem uočeno nepodudaranje jedne ili više dimenzija ljubomore s ostalim dimenzijama i/ili ukupnom mjerom ljubomore (npr. nepodudaranje kognitivne ljubomore s ostalim dimenzijama ljubomore u ispitivanju rodnih razlika u ljubomori), u budućim istraživanjima bilo bi dobro uzimati u obzir sve navedene dimenzije.

7. ZAKLJUČAK

1. Utvrđene su rodne razlike na dimenziji kognitivne ljubomore. Muškarci su izražavali veći stupanj kognitivne ljubomore u odnosu na žene. Nisu utvrđene rodne razlike u dimenzijama emocionalne i ponašajne ljubomore, kao ni na ukupnoj mjeri ljubomore.
2. Utvrđene su značajne razlike na dimenzijama ponašajne i emocionalne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore s obzirom na vrstu veze. Osobe koje su u vezi na daljinu imale su više rezultate na dimenzijama emocionalne i ponašajne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore. Nije utvrđena značajna razlika na dimenziji kognitivne ljubomore s obzirom na vrstu veze.
3. Utvrđena je značajna negativna povezanost zadovoljstva veze i dimenzija kognitivne i ponašajne ljubomore kao i globalne ljubomore. Sudionici koji su izrazili veće zadovoljstvo vezom ujedno su imale niže rezultate na dimenzijama kognitivne i ponašajne ljubomore, kao i na ukupnoj mjeri ljubomore. Između emocionalne ljubomore i zadovoljstva vezom nije utvrđena značajna povezanost.

8. LITERATURA

- Acitelli, L. K. (1992). Gender Differences in Relationship Awareness and Marital Satisfaction among Young Married Couples. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin*, 1(18), 102-110.
- Acitelli, L. K. i Antonucci, T. C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 688-698.
- Afifi, W.A., & Reichert, T. (1996). Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 9, 93-103.
- Aguila, A.P.N. (2009) Living Long Distance Relationships through Computer-Mediated Communication, *Social Science Diliman* 5(1-2), 83-106.
- Andersen, P. i V. Eloy, Sylvie i Guerrero, Laura i Spitzberg, Brian. (1995). Romantic jealousy and relational satisfaction: A look at the impact of jealousy experience and expression. *Communication Reports*, 8, 77-85.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Split: Mate d.o.o.
- Barelds, D. P. H., i Barelds-Dijkstra, P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationships quality. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 176–188.
- Barnett, O. W, Martinez, T. E., i Bluestein, B. W. (1995). Jealousy and romantic attachment in maritally violent and nonviolent men. *Journal of Interpersonal Violence*, 10, 473–486.
- Bartolac, A. (2010). *Rodne uloge, percepcija pravednosti i zadovoljstvo u vezi*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Sveučilišta u Zagrebu
- Begić, D. (2011). *Opća psihopatologija*. Zagreb: Medicinska naklada

- Berger, C.R., & J.J. Bradac (1982). *Language and social knowledge: Uncertainty in interpersonal relationships*, London: Edward Arnold.
- Billedo, C. J., Kerkhof, P. i Finkenauer, C. (2015). The use of social networking sites for relationship maintenance in long-distance and geographically close romantic relationships. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(3), 152-157.
- Blomquist, K., P. (2014). *Jealousy in Close Relationships Among Emerging Adults*. Department of Psychology and Neuroscience. Duke University.
- Bringle, R. G., Renner, P., Terry, R. L., & Davis, S. (1983). An analysis of situation and person components of jealousy. *Journal of Research in Personality*, 17(3), 354-368.
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006.
- Carson, C. L., & Cupach, W. R. (2000). Fueling the flames of the green-eyed monster: The role of ruminative thought in reaction to perceived relationship threat. *Western Journal of Communication*, 64, 308-329.
- Croucher, S. M., DeMaris, A., Oyer, B., Yartey, F. i Ziberi, L. (2012). Jealousy in India and the United States: A cross-cultural analysis of three dimensions of jealousy. *Human Communication*, 2(15), 129-158.
- Ćubela Adorić, V. i Jurević, J. (2006). Skala zadovoljstva vezom. U: Ćubela Adorić, V., Penezić, Z., Proroković, A. i Tucak Junaković, I. (ur), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*, Sv. 7 (str. 49-57). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Ćubela Adorić V. i Rakić A. (2001). Odnos između atribucija partnerova negativnog ponašanja i subjektivne kvalitete braka: Efekt učestalosti partnerova negativnog ponašanja // *Radovi (Sveučilište u Splitu. Filozofski fakultet Zadar. Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije)*, 40(17), 83-104.

- Daly, M., Wilson, M., i Weghorst, S. J. (1982). Male sexual jealousy. *Ethology and Sociobiology*, 3, 11-27.
- Dandurand, C. (2013). Jealousy, Intimacy and Couple Satisfaction: A Romantic Attachment Perspective. Doctoral Thesis. Ottawa: University of Ottawa.
- DeSteno, D. A., & Salovey, P. (1996). Jealousy and the characteristics of one's rival: A self-evaluation maintenance perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(9), 920-932.
- Dujmov, M. (2011). *Ljubomora u romantičnim vezama: odnos s nekim osobnim i relacijskim varijablama*. Neobjavljeni diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Elphinston, R.A., Feeney, J.A., i Noller, P. (2011). Measuring romantic jealousy: Validation of the multidimensional jealousy scale in Australian samples. *Australian journal of Psychology*, 63, 243-251.
- Emmers, T.M., i Canary, D.J. (1996). The effect of uncertainty reduction strategies on young couples' relational repair and intimacy. *Communication Quarterly*, 44(2), 166-182.
- Fagundes, C.P., i Diamond, L.M. (2013). Intimate Relationships. U: J. Delamater, i A. Ward (Ur), *Handbook of Social Psychology* (str. 371-411). Dordrecht: Springer Science + Business Media.
- Ficara, L.C., i Mongeau, P.A. (2000, November). *Relational uncertainty in long-distance college student dating relationships*. Paper presented at the National Communication Association annual conference, Seattle, WA.
- Glumbić, N. (2016). *Ljubomora i njena manifestacija u romantičnim odnosima*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet u Osijeku. Osijek

- Green, M. C., & Sabini, J. (2006). Gender, socioeconomic status, age, and jealousy: Emotional responses to infidelity in a national sample. *Emotion, 6*(2), 330-334.
- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., Jorgensen, P. F., Spitzberg, B. H., Eloy, S.V. (1995). Coping with the green-eyed monster: Conceptualizing and measuring communicative responses to romantic jealousy. *Western Journal of Communication, 59*(4), 270-304.
- Guerrero, L.K., Eloy, S.V., Jorgensen, P.F. i Andersen, P.A. (1993). Hers or His: Sex Differences in the Experience and Communication of Jealousy in Close Relationships. U: P.J. Kalbfleisch (Ur.), *Interpersonal Communication: Evolving Interpersonal Relationships* (str. 109-133). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Hauck, P.(1992). *Ljubomora*. Ljubljana: Medicinska knjiga.
- Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships, 2*, 55-65.
- Hewstone, M. i Strobe, W. (2003). *Socijalna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Himself, A. & Goldberg, W. (2003). Social Comparisons and Satisfaction With the Division of Housework: Implications for Men's and Women's Role Strain. *Journal of Family Issues, 24*, 843-866.
- Huston, T. L., & Vangelisti, A. L. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(5), 721-733.
- Katz, J., Kuffel, S.W. i Coblenz, A. (2002). Are There Gender Differences in Sustaining Dating Violence? An Examination of Frequency, Severity, and Relationship Satisfaction. *Journal of Family Violence, 17*(3), 247-271.

- Kingham M., Gordon, M., H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10(3).
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Knobloch, L.K., & Solomon, D.H. (1999). Measuring the sources and content of relational uncertainty. *Communication Studies*, 50, 261-278.
- Krapanić, L. (2018). Ljubomora u partnerskim odnosima: pregled osobnih i situacijskih prediktora. *Časopis Kluba studenata psihologije „STUP“*, 1(1), 85-91.
- Lazarus, R.S., (1991). Emotion and adaptation. In Pervin, L. A. (Ed.). *Handbook of personality: Theory and research*, 609-637. New York: Guilford Press.
- Levesque, R.J.R. (2011). Jealousy. U R.J.R Levesque (Ur), *Encyclopedia of Adolescence* (str.1491- 1492). New York: Springer.
- Levy, K.N., Kelly, K.M. i Jack, E.L. (2006). Sex differences in jealousy: A matter of evolution or attachment history? U M. Mikulincer i G.S. Goodman (Ur.), *Dynamics of romantic love: Attachment, caregiving and sex* (str. 128-145). New York: The Guilford Press.
- Luo, S. i Klohnen, E. C. (2005). Assortative Mating and Marital Quality in Newlyweds: A Couple-Centered Approach, *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(2), 304-326.
- Malach Pines, A. (2001). The role of gender and culture in romantic attraction. *European Psychologist*, 6(2), 96-102.
- Mattingly, B. A., Whitson, D., & Mattingly, M. B. (2012). Development of the Romantic Jealousy-Induction Scale and the Motives for Inducing Romantic Jealousy Scale. *Current Psychology: A Journal For Diverse Perspectives On Diverse Psychological Issues*, 31(3), 263-281.

- Milivojević, Z. (2007). *Formule ljubavi*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Molnar, J. (2014). *Odnos podtipova ljubomore, osjećaja neadekvatnosti, ovisnosti o drugima i samopoštovanja kod mladih odraslih osoba*. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet u Osijeku. Osijek
- Petersen, J. L. i Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993–2007. *Psychological Bulletin*, 136(1), 21–38.
- Pfeiffer, M.S. i Wong, P. (1989). Multidimensional Jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 181-196.
- Pistole M.C. i Roberts A. (2011). Measuring long-distance romantic relationships: a validity study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 44, 63–76.
- Reis, H. T., & Rusbult, C. E. (Eds.). (2004). *Close relationships: Key readings*. New York: Psychology Press.
- Roach, J. i Pease, K. (2011). Evolution and the Prevention of Violent Crime. *Psychology*, 2(4), 393-404.
- Shackelford, T. K., Voracek, M., Schmitt, D. P., Buss, D. M., Weekes-Shackelford, V. A., & Michalski, R. L. (2004). Romantic jealousy in early adulthood and in later life. *Human Nature: An Interdisciplinary Biosocial Perspective*, 15(3), 283.
- Southard, A., i Abel, M.H. (2010). Sex differences in Romantic Jealousy: Evaluating Past and Present Relationship Experiences. *Psychological research*, 6(1), 41-49.
- Stafford, L. (2005). *Maintaining Long-Distance and CrossResidential Relationships*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Stafford, L., & Canary, D. J. (1991). Maintenance strategies and romantic relationship type, gender, and relational characteristics, *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 217-242.

- Stafford, L., Merolla, A., and Castle, J. (2006) When longdistance dating partners become geographically close, *Journal of Social and Personal Relationships*, 23 (6), 901-919.
- Stearns, P. N. (1993). Girls, boys, and emotions: Redefinitions and historical change. *Journal of American History*, 80(1), 36-74.
- Sternberg, R. J., & Hojjat, M. (1997). *Satisfaction in close relationships*. New York: The Guilford Press.
- Strzyzewski, A.K., i Comstock, J. (1997). Effect of Relationship length on the Experience, Expression and Percived Appropriateness of Jealousy. *Journal of Social Psychology*, 137 (1), 23-31.
- Szentmartoni, M.(1982). *Ljubomora*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu.
- Tadinac, M., Fajfarić, M., Hromatko, I. (2013): Spolne i dobne razlike u ljubomori. *Suvremeni trendovi u psihologiji*, str. 16-18, Novi Sad: Filozofski fakultet
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. U B. Campbell (Ur.), *Sexual selection and the descent of man* (str. 136–179). Chicago, IL: Aldine.
- Utz S, Beukeboom CJ. (2011) The role of social network sites in romantic relationships: effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of Computer-Mediated Communication* , 16, 511-527
- Varga, C. M., Gee, B.C., i Munro, G. (2011). The effects of sample characteristics and Experience with Infidelity on Romantic jealousy. *Sex Roles*, 65, 854-866.
- White, G. L. (1981). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality*, 49(2), 129-145.
- White, G. L., & Mullen, P. E. (1989). *Jealousy: Theory, research, and clinical strategies*. New York, NY, US: Guilford Press.